

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

Кафедра «Цивільна безпека»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедру

професор _____ Юрій РОГАЧ

«__» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Охорона праці та безпека життєдіяльності»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
за ОПП «Готельно-ресторанна справа»
(на основі повної загальної середньої освіти)

факультет агротехнологій та екології

2020-2021 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» за ОПП «Готельно-ресторанна справа». – Мелітополь, ТДАТУ, 2020. – 12 с.

Розробник: к.с.г.н., доцент Олег ЯЦУХ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Цивільна безпека»

Протокол № __ від «__» серпня 2020 року

Завідувач кафедри цивільної безпеки

професор _____ Юрій РОГАЧ

Схвалено методичною комісією факультету АТЕ зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» за ОПП «Готельно-ресторанна справа» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» (на основі повної загальної середньої освіти)

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 року

Голова, доц. _____ Олена ГРИГОРЕНКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів 3	Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 90 годин	Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		4-й	8-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 2,0 год. самостійна робота студента – 4,4 год.	Ступінь вищої освіти: «Бакалавр»	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	14 год.
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	14 год.
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	62 год.
		Форма контролю: екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» є формування у бакалаврів фундаментальних знань про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, в першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та сформувати необхідні в майбутній практичній діяльності фахівця уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей та навколишнього середовища.

Завданням дисципліни є навчити здобувачів вищої освіти: аналізувати умови безпеки людини у побуті та при наявності виробничих небезпек; вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу; забезпечення безпеки та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях; формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Результати навчання (з урахуванням soft skills)

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти наступними **компетенціями**:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 5. Здатність працювати в команді.

ЗК 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Фахові компетентності

ФК 1. Розуміння предметної області і специфіки професійної діяльності.

ФК 2. Здатність організувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність.

ФК 3. Здатність використовувати на практиці основи діючого законодавства в сфері готельного та ресторанного бізнесу та відстежувати зміни.

ФК 5. Здатність управляти підприємством, приймати рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

ФК 6. Здатність проектувати технологічний процес виробництва продукції і послуг та сервісний процес реалізації основних і додаткових послуг у підприємствах (закладах) готельно-ресторанного та рекреаційного господарства.

ФК 7. Здатність розробляти нові послуги (продукцію) з використанням інноваційних технологій виробництва та обслуговування споживачів.

ФК 8. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організувати споживання готельних та ресторанних послуг для різних сегментів споживачів.

ФК 10. Здатність працювати з технічною, економічною, технологічною та іншою документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом готельного та ресторанного бізнесу.

ФК 11. Здатність виявляти, визначати й оцінювати ознаки, властивості і показники якості продукції та послуг, що впливають на рівень забезпечення вимог споживачів у сфері гостинності.

ФК 12. Здатність ініціювати концепцію розвитку бізнесу, формулювати бізнес-ідею розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

ФК 14. Здатність організувати харчування в закладах курортної та рекреаційної сфери з урахуванням потреб споживачів різних полікультурних та етнічних груп і рекомендацій щодо раціонального харчування.

Soft skills:

- **комунікативні навички:** письмове, вербальне і невербальне спілкування; вміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести суперечки і відстоювати свою позицію, спілкування в конфліктній ситуації; навички створення, керування й побудови відносин у команді.

- **уміння виступати привселюдно:** навички, необхідні для виступів на публіці, проводити презентації.

- **керування часом:** вміння справлятися із завданнями вчасно.

- **гнучкість і адаптивність:** гнучкість, адаптивність і здатність мінятися; вміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблем.

- **лідерські якості:** вміння спокійно працювати у напруженому середовищі; вміння ухвалювати рішення; вміння встановлювати мету, планувати.

- **особисті якості:** креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Небезпеки та їхні наслідки

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії.

Промислові аварії, катастрофи, їхні рівні та наслідки. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування та маркування небезпечних речовин та вантажів.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної безпеки.

Змістовий модуль 2. Охорона праці

Тема 4. Правові та організаційні основи охорони праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.

Попередження виробничого травматизму, професійної захворюваності та аварій – головне завдання охорони праці. Системний аналіз в охороні праці.

Ризик як оцінка небезпеки. Аналіз умов праці. Аналіз виробничого травматизму. Законодавство України про охорону праці. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці

Тема 5. Повітря робочої зони

Основні поняття фізіології праці. Основні поняття гігієни праці. Основні поняття виробничої санітарії. Мікроклімат виробничих приміщень. Дія параметрів мікроклімату на людину. Нормування мікроклімату виробничих приміщень. Загальні заходи та засоби нормалізації мікроклімату та теплозахисту.

Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи і засоби нормалізації параметрів мікроклімату.

Тема 6. Освітлення виробничих приміщень

Основні світлотехнічні поняття та одиниці. Межі колірних смуг. Види виробничого освітлення. Основні вимоги до виробничого освітлення. Природне освітлення. Штучне освітлення. Експлуатація освітлювальних установок.

Тема 7. Захист від шуму, ультразвуку, інфразвуку, вібрації та іонізуючих випромінювань [2, с. 159-188,; 3, с. 151-180]

Захист від шуму у виробничому середовищі. Дія шуму на людину. Нормування та вимірювання шумів. Захист від шумів. Звукоізолюючі властивості деяких матеріалів.

Захист від ультра-, інфразвуку та вібрації. Вплив вібрації на людину. Методи гігієнічної оцінки та нормування вібрації. Методи захисту від вібрацій.

Захист від ЕМВ радіочастотного діапазону. Основні характеристики електромагнітних полів. Дія ЕМВ радіочастотного діапазону на людину.

Захист від випромінювань оптичного діапазону. Захист від ІЧ, УФ та лазерних випромінювань.

Захист від іонізуючих випромінювань. Біологічна дія іонізуючих випромінювань. Нормування іонізуючих випромінювань.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	сем (пр)	СРС	
Змістовий модуль 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Небезпеки та їхні наслідки							
1	Лекція 1	Категорійно-понятійний апарат з БЖ, таксономія небезпек	2	-	-	-	-
	Практична робота 1	Виявлення, ідентифікація та ранжування небезпек	-	-	2	-	5
	Самостійна робота 1	Підготовка до практичної роботи 1	-	-	-	8	3
3	Лекція 2	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин,	2	-	-	-	-

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	сем (пр)	СРС	
		об'єкти економіки					
	Практична робота 2	Дії населення у надзвичайних ситуаціях природного походження	-	-	2	-	5
	Самостійна робота 2	Підготовка до практичної роботи 2	-	-	-	8	3
5	Лекція 3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки	2	-	-	-	-
	Практична робота 3	Дії населення у надзвичайних ситуаціях техногенного походження	-	-	2	-	5
	Самостійна робота 3	Підготовка до практичної роботи 3	-	-	-	8	4
7, 8	Самостійна робота 4	Підготовка до ПМК 1	-	-	-	9	-
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1					10
Всього за змістовий модуль 1 – 45 год.			6	-	6	33	35
Змістовий модуль 2. Охорона праці							
9	Лекція 4	Правові та організаційні основи охорони праці	2	-	-	-	-
	Практична робота 4	Оцінка впливу параметрів мікроклімату робочої зони на фізіологічний стан працівників	-	-	2	-	4
	Самостійна робота 4	Підготовка до практичної роботи 4	-	-	-	6	3
11	Лекція 5	Повітря робочої зони	2	-	-	-	-
	Практична робота 5	Визначення повітрообміну при загально-обмінній вентиляції	-	-	2	-	4
	Самостійна робота 5	Підготовка до практичної роботи 5	-	-	-	6	3
13	Лекція 6	Освітлення виробничих приміщень	2	-	-	-	-
	Практична робота 6	Перевірочний розрахунок природного освітлення виробничого приміщення	-	-	2	-	4
	Самостійна робота 6	Підготовка до практичної роботи 6	-	-	-	6	2

Номер тижня	Вид заняття	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	сем (пр)	СРС	
15	Лекція 7	Захист від шуму, ультразвуку, інфразвуку, вібрації та іонізуючих випромінювань	2	-	-	-	-
	Практична робота 7	Визначення рівня шуму на робочому місці	-	-	2	-	3
	Самостійна робота 7	Підготовка до практичної роботи 7	-	-	-	6	2
17, 18	Самостійна робота 8	Підготовка до ПМК 2	-	-	-	5	-
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					10
Всього за змістовий модуль 2 – 45 год.			8	-	8	29	35
Екзамен							30
Всього з навчальної дисципліни – 90 год.			14	-	14	62	100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ №1

1. Модель життєдіяльності людини. Головні поняття в БЖ.
2. Сутність методологічних основ безпеки життєдіяльності.
3. Види небезпек. Таксономія небезпек.
4. Особливості техногенного впливу на природу.
5. Наведіть та охарактеризуйте піраміду А. Маслоу.
6. Стан справ з безпеки життя та діяльності людини в Україні.
7. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності як метод дослідження.
8. Таксономія, номенклатура, ідентифікація і квантифікація небезпек.
9. Наведіть методи забезпечення безпеки людини в побуті.
10. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей.
11. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ.
12. Небезпечні гідрологічні явища та їх вражаючі фактори.
13. Охарактеризуйте біологічні небезпеки та їх вражаючі фактори.
14. Пожежі у природних екосистемах. Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.
15. Небезпечні метеорологічні явища, їх негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки.
16. Класифікація техногенних НС за характером джерела.
17. Аварії на транспорті. Причини та способи захисту.
18. Аварії на гідротехнічних спорудах та їх наслідки. Способи захисту.
19. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.
20. Охарактеризуйте глобальні проблеми людства.

21. Соціально-політичні конфлікти.
22. Шкідливі звички і соціальні хвороби.
23. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.
24. Засоби захисту органів дихання; засоби захисту шкіри.
25. Охарактеризуйте медичні засоби захисту людини.
26. Колективні засоби захисту життя населення.
27. Причини виникнення НС та складові системи їх моніторингу.
28. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері.
29. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.
30. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.
31. Основні принципи і напрями психологічної допомоги населенню.
32. Підготовка психологів та психологічної служби.
33. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації.
34. Надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню внаслідок надзвичайної ситуації.
35. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервово-психічних порушень.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ №2

36. Способи та методи попередження виробничого травматизму, професійної захворюваності та аварій.
37. Сутність системного аналізу в охороні праці.
38. Ризик як оцінка небезпеки. Прогнозування небезпек та захист від їхньої дії.
39. Причини виробничого травматизму в Україні. Як їх уникнути?
40. Законодавство України з охорони праці. Основні положення Закону України «Про охорону праці».
41. Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
42. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
43. Основні нормативно-правові акти з охорони праці.
44. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
45. Основні параметри мікроклімату виробничих приміщень.
46. Основні світлотехнічні поняття та одиниці. Їх характеристика.
47. Охарактеризуйте види виробничого освітлення.
48. Методи розрахунків освітлювальних установок. Їх сутність.
49. Сутність розрахунків освітлювальних установок за методом ізолюкс.
50. Захист від шуму у виробничому середовищі. Дія на людину.
51. Захист від ультразвуку та інфразвуку. Дія на людину.
52. Захист від вібрації. Дія на людину. Способи захисту.

53. Методи захисту людини від електромагнітних випромінювань.
54. Захист людини від випромінювань оптичного діапазону.
55. Захист людини від іонізуючих випромінювань. Дія на людину.
56. Дія електричного струму на організм людини. Дія на людину.
57. Основні визначення, нормативна база і актуальність проблеми електробезпеки.
58. Особливості електротравматизму та електричного струму, як чинника небезпеки.
59. Види електротравм та причини їх виникнення.
60. Класифікація приміщень за небезпекою електротравм.
61. Системи засобів і заходів щодо електробезпеки.
62. Сучасний стан і рівень пожежної безпеки в Україні. Причини та наслідки пожеж.
63. Законодавча і нормативно-правова база пожежної безпеки в Україні.
64. Пожежовибухонебезпечні властивості речовин і матеріалів.
65. Системи забезпечення вибухопожежної безпеки об'єкта.
66. Способи проведення штучного дихання. Наведіть алгоритм.
67. Види кровотечі. Перша допомога при кровотечах.
68. Перша допомога при хімічних опіках.
69. Перша допомога при переломах кінцівок.
70. Види опіків. Перша допомога при термічних опіках.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посіб. / В.В. Бегун, І.М. Науменко – К., 2004. – 328 с.
2. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2013. – 264 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. / Є.П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: «Каравела», Львів: «Новий Світ», 2002. – 328 с.
4. Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс] : навч. посібник : рекомендовано МОН України / П.С. Атаманчук [та ін.]. – Електрон. текстові дані. - К. : Центр учбової літератури, 2011. – 276 с.
5. Керб Л.П. Основи охорони праці: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2004. – 215 с.
6. Березуцький В.В. Ризик орієнтований підхід в охороні праці / В.В. Березуцький. – Saarbrücken : LAP Lambert Academic Publishing, 2019. – 108 с.
7. Охорона праці: навч. посіб. / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 374 с.
8. Шищук, В.Д. Медична допомога при надзвичайних ситуаціях [Текст]: навч. посіб. / В.Д. Шищук, В.А. Сміянов, К.А. Руднікова. – Суми: Фабрика друку, 2014. – 144 с.

Допоміжна

9. Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс] : підручник : затверджено МОН України / О.І. Запорожець [та ін.]. – 2-ге вид. – Електрон. текстові дані. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 448 с.

10. Левчук І.П. Медицина катастроф. Курс лекцій [Електронний ресурс]: учеб. пособие / І.П. Левчук, Н.В. Третьяков. – Електрон. текстові дан. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2011. – 240 с.

11. Охорони праці в галузях сільського господарства: Навчально-методичний комплекс. Навчальний посібник для підготовки спеціалістів ступеня «магістр» для всіх напрямків підготовки / М.М. Сакун, І.В. Москалюк, О.О. Атрашкова; А.М. Яковенко; за редакцією Сакуна М.М. – Одеса: Видавництво «ВМВ», 2019. – 458 с.

12. Основи охорони праці / К.Н. Ткачук та ін. – К.: Основа, 2006. – 448 с.

13. Основи охорони праці : підручник / М.С. Одарченко, А.М. Ожарсенко, В.І. Степанов, Я.М. Черненко. – Х.: Стиль-Издат, 2017. – 334 с.

14. Охорона праці: Навч. посібник. Для самостійної роботи студентів / О.В. Третьяков, В.В. Зацарний, В.Л. Безсонний. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 434 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://www.president.gov.ua/> – Офіційне інтернет-представництво Президента України.

2. <https://rada.gov.ua> – Верховна Рада України.

3. <https://www.kmu.gov.ua/ua> – Кабінет Міністрів України.

4. <http://dsp.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.

5. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> – Вся база «Законодавство України».

6. <https://dsp.gov.ua/pokazhchyk-normatyvno-pravovykh-aktiv-z/> – Показчик нормативно-правових актів з охорони праці.

7. <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index> – Офіційний сайт Фонду соціального страхування України.

8. <http://www.nau.kiev.ua> – Офіційний сайт Правової інформаційно-пошукової системи «Нормативні акти України».

9. <https://ips.ligazakon.net> – Офіційний сайт Правової інформаційно-пошукової системи «Ліга: Закон».

10. <http://op.tsatu.edu.ua/> – Освітній портал ТДАТУ.

11. <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/> – Наукова бібліотека ТДАТУ.

12. <http://www.tsatu.edu.ua/opbzh/> – Сайт кафедри цивільної безпеки.